

ЗАКОН

О ИЗМЕНИ И ДОПУНИ ЗАКОНА О УСТАВНОМ СУДУ

Члан 1.

У Закону о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07, 99/11, 18/13 – УС, 40/15 – др. закон, 103/15 и 10/23), члан 14. мења се и гласи:

„Члан 14.

Судији Уставног суда престаје дужност кад наврши 65 година живота и 45 година стажа осигурања.

О испуњењу услова из става 1. овог члана, председник Уставног суда обавештава овлашћеног предлагача за избор, односно именовање и Народну скупштину најкасније шест месеци пре испуњења услова.

У случају из става 2. овог члана овлашћени предлагач је дужан да покрене поступак за престанак дужности судије Уставног суда.

Ако Народна скупштина не донесе одлуку о престанку дужности судије Уставног суда који је испунио услове из става 1. овог члана, том судији Уставног суда дужност престаје даном испуњења услова, а то се констатује решењем које доноси председник Уставног суда.”

Члан 2.

У члану 82. додаје се став 2. који гласи:

„Изузетно од става 1. овог члана уставна жалба може се изјавити и ако нису исцрпљена правна средства ако је подносиоцу уставне жалбе повређено право на суђење у разумном року у стечајним и извршним поступцима који се воде ради намирења признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом.”

Члан 3.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. став 1. тачка 2. Устава Републике Србије којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права грађана; уставност и законитост; поступак пред судовима и другим државним органима; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката; амнестије и помиловања за кривична дела.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Европски суд за људска права је у пресуди у предмету *Качалор и друге подносиоце против Србије* (број представки 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 и 3046/06 од 7. јула 2008. године) установио праксу и заузео ставове који су примењени у каснијим истоветним и битно сличним предметима који су разматрани у том суду против Републике Србије, а који се односе на неизвршење домаћих одлука у којима је дужник друштвено предузеће, предузеће контролисано од стране државе, односно субјекти који не уживају „довољну институционалну и пословну независност од државе”. Према ставовима заузетим у овом предмету, Република Србија је та која сноси одговорност за исплату неизмирених обавеза друштвених предузећа утврђених правноснажним домаћим одлукама за потраживања из радних односа, и то без обзира да ли је реч о предузећу које је са претежним делом друштвеног капитала или је предузеће било у потпуном друштвеном власништву. Поред тога, Европски суд за људска права је у пресуди *Качалор* заузео став да је обавеза државе да осигура да се на време извршавају одлуке против њених органа или тела или предузећа која су у њеном власништву или под њеном контролом, при чему недостатак средстава не може бити изговор за њихово неизвршавање.

Након доношења пресуде *Качалор*, Европски суд за људска права је у већем броју пресуда и одлука донетих против Републике Србије у истој врсти предмета истакао потребу да се на националном нивоу успостави делотворни правни лек за убрзање поступка ради намирења признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом.

Европски суд за људска права указао је на везаност права на правично суђење из члана 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и права на делотворни правни лек из члана 13. Европске конвенције, сматрајући да одредба члана 13. ове конвенције јемчи делотворни правни лек пред националним властима због кршења права из члана 6. став 1. Европске конвенције у погледу заштите права странке на суђење у разумном року, као и права на имовину из члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Јасно изражени став Европског суда за људска права у бројним пресудама и одлукама донетим против Републике Србије, али и против других држава, као и поштовање принципа супсидијарности конвенцијског система, указује да је потребно да се на националном нивоу успостави делотворни правни лек за заштиту права на суђење у разумном року. Измена Закона о заштити права на суђење у разумном року је неопходна у циљу ефикаснијег спровођења поступка судске заштите права на суђење у разумном року у стечајним и извршним поступцима ради намирења признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом, јер су се досадашња правна

средства за заштиту права на суђење у разумном року у овим поступцима (приговор ради убрзавања поступка, жалба против решења којим је одбијен приговор, тужба за новчано обештећење, тужба за накнаду имовинске штете) показала као недовољно делотворна.

Доказ томе је, поред осталог, стални пораст броја представки из ове врсте предмета пред Европским судом за људска права, а који су, по правилу, окончани закључивањем пријатељских поравнања пред Европским судом за људска права.

На основу члана 46. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, поступак извршења пресуда и одлука у групи предмета *Качапор и друге против Србије* (представка број 2269/06 и др.), а која се тиче неизвршења домаћих одлука донетих против предузећа са претежним државним, односно друштвеним капиталом, налази се у појачаном надзору од стране Комитета министара Савета Европе. У последњој одлуци Комитета министара Савета Европе у групи предмета *Качапор и друге против Србије* са 1451. састанка, који је одржан у периоду од 6. до 8. децембра 2022. године, Комитет министара је, најпре, констатовао да се ова група предмета, између осталог, тиче дугорочног комплексног проблема неизвршења, односно одложеног извршења судских одлука донетих против ових предузећа. Комитет министара је, затим, у делу који се тиче општих мера, у тачки 5. констатовао да је Република Србија усвојила стратегију за извршење спорних одлука путем доношења Закона о заштити права на суђење у разумном року из 2015. године. Међутим, Комитет министара је, у тачки 6. Одлуке нагласио да и даље постоји више спорних питања које је потребно решити, укључујући и висок проценат одбијања и одбацивања правних лекова у стечајном поступку (по предметном Закону о заштити права на суђење у разумном року), а што спречава извршење одлука. У тачки 7. Одлуке, Комитет министара је позвао „власти да приоритетно размисле о овим тачкама и дају информације Комитету министара Савета Европе о томе које су даље мере предвиђене како би се ови пријављени недостаци превазишли“.

Са друге стране, Европски суд за људска права је у раније донетим одлукама (*Маринковић против Србије*, број представке 5353/11, од 29. јануара 2013. године и *Феризовић против Србије*, број представке 65713/13, од 26. новембра 2013. године) констатовао да је уставна жалба била делотворно правно средство за заштиту права на суђење у разумном року (као и права на имовину) у овој групи предмета.

Из наведених разлога, неопходно је допунити Закон о Уставном суду, како би поновним прописивањем уставне жалбе као делотворног правног лека, била обезбеђена заштита поверилаца у извршним поступцима по одлукама које су донете против предузећа са претежним друштвеним или државним капиталом, као и у стечајним поступцима у којима су ова предузећа стечајни дужници. У том смислу, а и по ставовима Европског суда за људска права и препорукама Комитета министара, израђене су одговарајуће измене и допуне Закона о заштити права на суђење у разумном року, а у циљу поштовања принципа супсидијарности и смањења броја представки пред Европским судом за људска права које се односе на предметне судске поступке.

Законом о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07, 99/11, 18/13 – УС, 40/15 – др. закон, 103/15 и 10/23) уређено је, поред осталог, и питање престанка дужности судије Уставног суда испуњењем општих услова за старосну пензију (члан 14).

Према члану 14. ст. 1. и 2. Закона о Уставном суду, судији Уставног суда престаје дужност испуњењем општих услова за старосну пензију, а изузетно, Уставни суд може, због рада на започетим предметима, судији продужити

радни век до окончања предмета на којима је био ангажован, а најдуже до истека времена на које је изабран, односно именован, уз његову сагласност.

У току примене наведених законских решења појавили су се одређени проблеми у пракси Уставног суда, јер постојећи законски оквир није омогућавао Уставном суду да се у довољној мери уважи стручност и професионално искуство судија Уставног суда и да се омогући да одређене судије Уставног суда наставе да обављају функцију у складу са потребама Уставног суда и потребама свеукупног система државних органа у Републици Србији.

Стога је циљ предложених решења садржаних у Предлогу закона, између осталог, управо у томе да се постојећи законски оквир унапреди и омогући успешнији рад Уставног суда.

III. ОБЈАШЊЕЊА ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Предлога закона мења се члан 14. Закона о Уставном суду. По Уставу Републике Србије, судији Уставног суда дужност престаје, између осталог, кад напуни законом прописане опште услове за старосну пензију (члан 174. став 1). С друге стране, кад су у питању Врховни суд и други судови у Републици Србији, по Уставу Републике Србије судијска функција траје од избора за судију док судија не наврши радни век (члан 146. став 2). Дакле, у првом случају, Устав Републике Србије престанак функције везује за испуњење општих услова за старосну пензију, а у другом случају – за навршење радног века.

Општи услови за старосну пензију утврђени су Законом о пензијском и инвалидском осигурању. По том закону, осигураник стиче право на старосну пензију: 1) кад наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања; 2) кад наврши 45 година стажа осигурања (члан 19), а изузетно, осигураник жена која наврши најмање 15 година стажа осигурања, стиче право на старосну пензију, под одређеним условима (у прелазном периоду који траје до 2031. године) и пре навршења 65 година живота (члан 19а).

С друге стране, навршење радног века судија Врховног суда и других судов у Републици Србији уређено је Законом о судијама. По том закону, радни век судије навршава се кад судија наврши 65 година живота, изузев судије Врховног суда који може обављати судијску функцију до навршења 67 година живота (члан 66. став 2).

Из наведеног произлази да је законодавац уважио стручност и професионално искуство судија Врховног суда и омогућио да судија Врховног суда може обављати судијску функцију и након навршења 65 година живота – до навршења 67 година живота.

Исти разлози (стручност и професионално искуство) налажу потребу да се и за судије Уставног суда отвори законска могућност да обављају функцију и након навршења 65 година живота.

Постојеће решење у Закону о Уставном суду то допушта само одређеним судијама Уставног суда (због рада на започетим предметима – дакле оним судијама чији предмети нису окончани), при чему Уставни суд такву одлуку о продужењу радног века може (а не мора) донети.

Према решењу садржаном у Предлогу закона, судији Уставног суда престаје дужност кад наврши 65 година живота и 45 година стажа осигурања (члан 1. Предлога закона – став 1. измењеног члана 14). Реч је о кумулативно одређеним условима. Дакле, оба услова морају бити испуњена (и навршење 65

година живота и навршење 45 година стажа осигурања) да би судији Уставног суда престала дужност.

Тиме се с једне стране омогућава наставак обављања функције судије Уставног суда и након навршења 65 година живота (све до испуњења другог услова – навршења 45 година стажа осигурања; по правилу ће у пракси управо то бити случај, односно судије Уставног суда по правилу ће навршавати 45 година стажа осигурања након што наврше 65 година живота), што је (као и код судија Врховног суда) засновано на уважавању стручности и професионалног искуства судија Уставног суда и потребама Уставног суда, а с друге стране, засновано је на поштовању уставних одредаба о разлозима за престанак функције судије Уставног суда и на остајању у оквирима системских решења Закона о пензијском и инвалидском осигурању.

Остала решења у члану 1. Предлога закона не одступају битно од постојећих. У члану 1. Предлога закона (ст. 2–4. измењеног члана 14) предвиђено је следеће: о томе да судија испуњава услове за престанак дужности кад наврши 65 година живота и 45 година стажа осигурања, председник Уставног суда обавештава овлашћеног предлагача за избор, односно именовање и Народну скупштину, најкасније шест месеци пре испуњења услова; у том случају овлашћени предлагач је дужан да покрене поступак за престанак дужности судије Уставног суда; ако Народна скупштина не донесе одлуку о престанку дужности судије који је испунио услове, том судији дужност престаје даном испуњења услова, а то се констатује решењем које доноси председник Уставног суда.

Чланом 2. Предлога закона предвиђено је да се уставна жалба може изјавити и ако нису исцрпљена правна средства ако је подносиоцу уставне жалбе повређено право на суђење у разумном року у стечајним и извршним поступцима који се воде ради намирања признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом.

Чланом 3. Предлога закона предвиђено је његово ступање на снагу.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити средства у буџету Републике Србије.

**ПРЕГЛЕД ОДРЕДАБА ЗАКОНА О УСТАВНОМ СУДУ
КОЈЕ СЕ МЕЊАЈУ, ОДНОСНО ДОПУЊУЈУ**

~~Члан 14.~~

~~Судији Уставног суда престаје дужност испуњењем општих услова за старосну пензију.~~

~~Изузетно од става 1. овог члана, Уставни суд може, због рада на започетим предметима, судији продужити радни век до окончања предмета на којима је био ангажован, а најдуже до истека времена на које је изабран, односно именован, уз његову сагласност.~~

~~О испуњењу услова за старосну пензију судије, председник Уставног суда обавештава овлашћеног предлагача за избор, односно именовање и Народну скупштину, најкасније шест месеци пре испуњења услова.~~

~~У случају из става 3. овог члана овлашћени предлагач је дужан да покрене поступак за престанак дужности судије Уставног суда.~~

~~Ако Народна скупштина не донесе одлуку о престанку дужности судије који је испунио услове за старосну пензију, том судији дужност престаје даном испуњења услова, а то се констатује решењем које доноси председник Уставног суда.~~

ЧЛАН 14.

СУДИЈИ УСТАВНОГ СУДА ПРЕСТАЈЕ ДУЖНОСТ КАД НАВРШИ 65 ГОДИНА ЖИВОТА И 45 ГОДИНА СТАЖА ОСИГУРАЊА.

О ИСПУЊЕЊУ УСЛОВА ИЗ СТАВА 1. ОВОГ ЧЛАНА, ПРЕДСЕДНИК УСТАВНОГ СУДА ОБАВЕШТАВА ОВЛАШЋЕНОГ ПРЕДЛАГАЧА ЗА ИЗБОР, ОДНОСНО ИМЕНОВАЊЕ И НАРОДНУ СКУПШТИНУ НАЈКАСНИЈЕ ШЕСТ МЕСЕЦИ ПРЕ ИСПУЊЕЊА УСЛОВА.

У СЛУЧАЈУ ИЗ СТАВА 2. ОВОГ ЧЛАНА ОВЛАШЋЕНИ ПРЕДЛАГАЧ ЈЕ ДУЖАН ДА ПОКРЕНЕ ПОСТУПАК ЗА ПРЕСТАНАК ДУЖНОСТИ СУДИЈЕ УСТАВНОГ СУДА.

АКО НАРОДНА СКУПШТИНА НЕ ДОНЕСЕ ОДЛУКУ О ПРЕСТАНКУ ДУЖНОСТИ СУДИЈЕ УСТАВНОГ СУДА КОЈИ ЈЕ ИСПУНИО УСЛОВЕ ИЗ СТАВА 1. ОВОГ ЧЛАНА, ТОМ СУДИЈИ УСТАВНОГ СУДА ДУЖНОСТ ПРЕСТАЈЕ ДАНОМ ИСПУЊЕЊА УСЛОВА, А ТО СЕ КОНСТАТУЈЕ РЕШЕЊЕМ КОЈЕ ДОНОСИ ПРЕДСЕДНИК УСТАВНОГ СУДА.

Члан 82.

Уставна жалба може се изјавити против појединачног акта или радње државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на њихову судску заштиту.

ИЗУЗЕТНО ОД СТАВА 1. ОВОГ ЧЛАНА УСТАВНА ЖАЛБА МОЖЕ СЕ ИЗЈАВИТИ И АКО НИСУ ИСЦРПЉЕНА ПРАВНА СРЕДСТВА АКО ЈЕ ПОДНОСИОЦУ УСТАВНЕ ЖАЛБЕ ПОВРЕЂЕНО ПРАВО НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ У СТЕЧАЈНИМ И ИЗВРШНИМ ПОСТУПЦИМА КОЈИ СЕ ВОДЕ РАДИ НАМИРЕЊА ПРИЗНАТИХ ИЛИ УТВРЂЕНИХ ПОТРАЖИВАЊА У КОЈИМА ЈЕ СТЕЧАЈНИ, ОДНОСНО ИЗВРШНИ ДУЖНИК ПРЕДУЗЕЋЕ СА ВЕЋИНСКИМ ДРУШТВЕНИМ ИЛИ ДРЖАВНИМ КАПИТАЛОМ.

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ ПРОПИСА СА ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Овлашћени предлагач прописа: Влада

Обрађивач: Министарство правде

2. Назив прописа

Предлог закона о измени и допуни Закона о Уставном суду

Draft Law on Amendment and Addition to the Law on the Constitutional Court

3. Усклађеност прописа са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08) (у даљем тексту: Споразум),:

а) Одредба Споразума која се односе на нормативну садржину прописа,

Наслов VII. – ПРАВОСУЂЕ, СЛОБОДЕ И БЕЗБЕДНОСТ, у оквиру којег је члан 80 - Јачање институција и владавине права

б) Прелазни рок за усклађивање законодавства према одредбама Споразума,

Одредбама Споразума није дат посебан рок за усклађивање, већ се усклађивање врши у складу са општим роком у складу са чланом 72. Споразума.

в) Оцена испуњености обавезе које произлазе из наведене одредбе Споразума,

У потпуности испуњава.

г) Разлози за делимично испуњавање, односно неиспуњавање обавеза које произлазе из наведене одредбе Споразума,

д) Веза са Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније.

/-

4. Усклађеност прописа са прописима Европске уније:

а) Навођење одредби примарних извора права Европске уније и оцене усклађености са њима,

б) Навођење секундарних извора права Европске уније и оцене усклађености са њима,

в) Навођење осталих извора права Европске уније и усклађеност са њима,

г) Разлози за делимичну усклађеност, односно неусклађеност,

д) Рок у којем је предвиђено постизање потпуне усклађености прописа са прописима Европске уније.

- /

5. Уколико не постоје одговарајуће надлежности Европске уније у материји коју регулише пропис, и/или не постоје одговарајући секундарни извори права Европске уније са којима је потребно обезбедити усклађеност треба образложити ту чињеницу. У овом случају, није потребно попуњавати Табелу усклађености прописа. Табелу усклађености није потребно попуњавати и уколико се домаћим прописом не врши пренос одредби секундарног извора права Европске уније већ се искључиво врши примена или спровођење неког захтева који произилази из одредбе секундарног извора права (нпр. Предлогом одлуке о изради стратешке процене утицаја биће спроведена обавеза из члана 4. Директиве 2001/42/ЕЗ, али се не врши и пренос те одредбе Директиве).

- Не постоје прописи Европске уније са којима је потребно обезбедити усклађеност.

6. Да ли су претходно наведени извори права Европске уније преведени на српски језик?

- /

7. Да ли је пропис преведен на неки службени језик Европске уније?

- Не

8. Учешће консултаната у изради прописа и њихово мишљење о усклађености.

- /